

BEHÇET NECATİGİL'İN ŞİİRLERİNDE 'ŞAİR ÖZNE'NİN YAZGISI¹

THE DESTINY OF POET SUBJECT (ŞAİR ÖZNE) IN BEHCET NECATIGİL'S POEMS

Tacettin ŞİMŞEK²

ÖZET: Anlatmaya bağlı kurmaca metinlerdeki anlatıcı gibi, lirik metinlerde de şiiri söyleyen bir kişi vardır. Ancak bu, her zaman şair olmayabilir. Şair başkaları adına da konuşabilir. Kamu vicdanını temsil ederken olduğu gibi insan kimliğini öne çıkararak duyuş, düşünüş ve sezgişlerini şiirle dile getirebilir. Bir şairin bütün şiirlerinde olmasa da, “ben” zamirini ve şiir yazma eylemini kullandığı şiirlerde ‘şair özne’den söz edilebilir.

Necatigil’in şiirlerinde ‘ben’ söyleyicinin üç görünümü söz konusudur. Birincisi insan Necatigil, ikincisi öğretmen Necatigil, üçüncüsü de şair Necatigil’dir.

Yazma eyleminin vurgulandığı şiirlerinde Necatigil, hayata katlanma, anlaşılama, yalnızlık, hayalle gerçek arasında sıkışıp kalma gibi yazgısal görünüşlerle, bir tragedya kahramanına benzer.

Bu makalede şair Necatigil’in şiirine yansımış portresiyle ‘şair özne’nin yazgısı irdelenmiş; şairin ‘ben’ zamirini kullanarak söylediği “şiir yazma” eylemine doğrudan işaret eden şiirlerindeki ‘özne’nin konumu incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Behçet Necatigil, şiir, şair özne, yazgı

ABSTRACT: As well as story-teller in fictional texts depending of narration , there are also a person telling the poem in lyrical texts. But, this may not be always a poem. The poet may speak for on the behalf of others. As well as representing public conscience, the poet brought human identification to the forward, and he or she may express his or her “perception, feeling and intuition” by means of poem. Even if it is not in all poems of poet, the poet may mention “the pronoun I” in the poems he used the verb of writing poem.

In Necatigil’s poems, three aspects of “I” sayers are seen. The first one is human – Necatigil, the second one is teacher – Necatigil, and the last one is poet-Necatigil.

In his poems where writing verbs are emphasized, Necatigil resembles to a hero of tragedy along with destinal appearances such as loneliness, compressing between fiction and reality, putting up with the life, and in comprehensibility.

In this paper, we examined poet Necatigil’s replected portre and the destiny of poet – subject; situation of the subject in the poems marking out directly to the writing verb, where the poet used it in his poems.

Keywords: Behcet Necatigil, poem, poet-subject, destiny

1. GİRİŞ

Şiir her şeyden önce bir ifşa serüvenidir. İç dünya ile dış dünya arasında gerçekleştirilen bir alışveriştir. Şair, mısra aralarına kendini saklamaya çalışsa da, şiirin şairini ele vermek gibi köklü bir alışkanlığı vardır. Anlatmaya bağlı kurmaca metinlerde yazar, bir ya da birkaç

¹ Bu makale, 11-12.05.2016 tarihinde Küçükçekmece Belediyesi iş birliğiyle Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sabahattin Zaim Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi’nin düzenlediği “Doğumunun 100. Yılında Behçet Necatigil Sempozyumu”nda sunulan tam metin bildirinin düzenlenmiş ve genişletilmiş hâlidir.

² Dr., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü. tacettinsimsek@atauni.edu.tr

kahramanın arkasına saklanabilir. Kahramanın gayrısı olmasa da aynısı olmamayı başarabilir. Olayı öykülemek üzere bir anlatıcı icat etmesi belki de bu göze görünmeme ihtiyacının ifadesidir. Öyleyse yazar anlatıcının bütünüyle yazarın kendisi olduğu iddiası ne derece doğrudur?

Otobiyografik romanlarda bile yüzde yüz kendisi olmayan/olamayan, kendini perdeleyen yazarlardan söz etmek mümkündür. Ancak şiirde bu denli ketum davranmak zordur. Bu, düzyazının yazılma, şiirin kendini yazdırma özelliğinden kaynaklanıyor olmalıdır.

Özellikle lirik şiir, şair 'ben'inin yarattığı bir değerdir. Ancak her lirik şiir söyleyenin, şairin kendisi olduğuna hükmetmek de kolay değildir. Söz konusu 'ben', tekil bir zamirle çoğul bir kimliği temsil edebilir. Kozmik, mistik ya da toplumsal bir 'ben'in sözcüsü olabilir. O hâlde 'şiiri söyleyen'le 'şair özne'nin aynı kişiler olmama ihtimali daima göz önünde tutulmalıdır.**

Örneğin *Gizli Sevda* şiirindeki öznenin kesinlikle Necatigil olduğu söylenebilir mi?

*Hani bir sevgilin vardı
Yedi sekiz sene önce,
Dün yolda rastladım
Sevindi beni görünce.*

*Sokakta ayaküstü
Konuştuk ordan burdan,
Evlenmiş, çocukları olmuş
Bir kız, bir oğlan.*

*Seni sordu
Hiç değişmedi, dedim,
Bildiğin gibi...
Anlıyordu.*

*Mesutmuş, kocasını seviyormuş,
Kendilerininmiş evleri...
Bir suçlu gibi ezik,
Sana selâm söyledi. (Ş, s.99)*

Behçet Necatigil, zengin şiir birikimiyle büyük oranda 'ben' şairidir. Bunu saklamaya ihtiyaç duymaz. Korkuları, kaygıları, coşkuları, beklentileri ve hayal kırıklıklarıyla saydam bir portre çizer. İnsan yanlarının şiirine yansımından rahatsız olmaz. İçtenliğini şairliğine yoldaş kılar.

** Bildiride 'şair söyleyici' olarak da adlandırılacak 'şair özne', anlatmaya bağlı kurmaca metinlerdeki 'yazar anlatıcı'nın coşku ve heyecana bağlı lirik metinlerdeki karşılığı olarak kullanılmıştır.

"Birey, kendisini çeviren kendisini belirli bir yaşamaya bağlayan, mecbur ve mahkûm eden olay, ilişki ve eşyalarla var olabildiğine göre, önce kendi şartlarını kendi hâllerini dile getirir, getirmelidir. Kendini bir yana itip başka yaşamalara açılması, hayal ya da gözlem yoluyla bunları vermeye kalkması hâlinde ortaya çıkan eser, doğal olmaktan ziyade zihni olacak; özenti, yakıştırmaya tehlikelerine daha yaklaşıp bulunacaktır." (Necatigil, 2015: 42)

"Yazmasam olmuyor" der Necatigil. "Yazdıklarını hayallere sarar". "Dar çevre yitiklerini" yazarken utancı çoğalır ve onları şiirin dünyasına taşımakla kendini avutur (Ş, s.101). Küçük insanların hayatını yazarken yalnızlığını azaltır (Ş, s.102). Bir bakıma dar çevre insanların yaşadıklarına dair farkındalık oluşturmanın tesellisini yaşar.

"Sanatçı değil de eser önemli kuramını her zaman yadırgayan" ve "Şiiri, şairin hayatına paralel, o hayatın bir görüntüsü" (B, s.42) olarak değerlendiren Necatigil, "Bir şiir, kendi başına bağımsız bir ülke olduğundan çok, bir ruhtur, bir anlamdır. Yaratıcısının fizik, moral yapı ve davranışlarıyla sıkı sıkıya bağlantısı olan bir fotoğraf âdeta." (B, s.42-43) cümlesiyle şiirin şairden bağımsız düşünülmemeyeceğine vurgu yapar (D1, s.44).

"Şair, içinde, derece derece kırgınlık, acı ya da öfke yaratan çağdaş nedenlerden yola çıkıyor. Dış dünya onu ya hor hakir bulmakta ya da kazanmaya, kendine alet etmeye çalışmaktadır. Her iki durumda da şair, anlaşılmamış uzak bir ülke yarattığı gibidir. Anlaşılamamış oluşunun nedeni, dış dünyası yanında onun bir de iç evreni olmasıdır." (Necatigil, 2015: 45)

1. Necatigil'in Şiirlerinde 'Şair Özne'nin Yazgısı

Necatigil'in şiirlerinde 'şair özne'nin yazgısı anlaşılammama, katlanma, hayalle gerçeğin arasında kalma, yanlış yazma korkusu, şiiri yenileme duygusu, uzun yaşama arzusu, kalıcı olma rüyası, şairin sorumluluğu gibi başlıklar altında incelenebilir.

1.1. Anlaşılammama

Necatigil'in derdi yalnızca okurun kendisini anlaması değildir. O, her şey ve herkes tarafından duyulmak ve anlaşılmmak ister. Bu bazen *Üzüntülü* şiirinde olduğu gibi bir saka kuşu olur. 'Şair özne'nin üslubuna hâkim olan duygu üzüntü iken saka kuşu şen şakrak öter. Şairle saka kuşu arasındaki benzerliği de sezdiren bu yaklaşım, bir yanda üzüntünün, öte yanda neşenin hâkim olduğu bir çelişkiyi dile getirir. Saka kuşu, şairin hâline bakmayarak şen şakrak ötmekte, şaire "Ne talihsiz başım var" dedirtecek bir kayıtsızlık sergilemektedir.

Bir kanarya kuşum var

Hâlime bakmayarak

Ötüyor şakrak şakrak

Ne talihsiz başım var (Ş, s.30)

Yazdıklarının başkaları tarafından hissedilememesi, şairin sesinin yankısız kalmasıdır. Bu, anlaşılammamaktır. 'Şair özne' için biçilmiş kader, hayatı derinlemesine yaşamaktır. Olaylar, durumlar, görüşler şairde derin izler bırakır. Okurun hayatı algılama biçimi ise yüzeyseldir.

Yazdıklarımı duymak

Belki yalnız bana vergi,

Düşsem da karanlığa bakan yok

Aydınlık bir çizgi.

Kader aynı kader, şu farkla:

Size işlemeyen şeyler

Derinden yaşamakla

İçerimde yer eder. (Ş, s.93)

Anlaşılmama, şiir dinletilerinde de ‘şair özne’nin kalbini acıtır. *Edebiyat Matinesi* şiirinde “çiklet çiğneyen kız”, “dalga için gelmiş bir oğlan”, “geldiğine pişman olmuş uyuklayan biri” yakın plana gelir. Şairin uçurduğu kuşlar adrese ulaşmaz. Şair de orada olmaktan hoşnut değildir. Payına bir hayıflanma düşer:

Hiç yeri miydi açmak kalbi

Bu çiğ ışık altında. (Ş, s.136)

Matineye katılan şairlerden biri fantezi bir metin okuyunca dinleyicileri kırar geçirir. Yüzlere yayvan gülüşler yayılır. Sıra Necatigil’e gelmiştir. Dinleyici az önce okunan fantezi şiirin havasından sıyrılıp ‘şair özne’nin okuyacağı “üzgün ağır” şiire kendini verebilecek midir? Yine de bir umudu vardır şairin. O, kendi iç yaşantısına benzer yaşantıları olan birilerinin izleyiciler arasında bulunabileceğini ummaktadır:

Olsa bari benzeri duygularla tedirgin,

Sizdekini yaşamış

Birkaç kişi. (Ş, s.136)

Beklentisi az sonra boşa çıkar şairin. Şiir okunup bitmiştir. Ancak dinleyici anlamamıştır şiiri. Bunu şaire sunduğu alkışlarda cimri davranarak göstermiştir.

Alkışın “bozuk paralar gibi” olması, anlaşılmanın göstergesi olur. Şairde oluşan izlenim ise “kalbini dinleyicinin avuçlarında mincıklanmış çürük domatesler gibi” hissetmesidir. Yazgısı ‘şair özne’yi trajik olana bir kez daha yaklaştırmıştır.

Gördünüz işte

Çürük domatesler gibi ezik,

Avuçlarda mincıklanmış kalbiniz. (Ş, 136)

1.2. Katlanma

Hayatı “maskeli balo” (Ş, s.74) olarak tanımlayan Necatigil, şairin dünyada yaşadığı serüveni “katlanmak” sözcüğüyle özetler. “Yaşamak bu dünyada/Katlanmaya bağlı” (Ş, s.75) dizeleri bu yaklaşımın ifadesidir. Giderek katlanmanın Peygamberlere özgü bir nitelik olduğunu vurgular şair. “Katlanma” ortak paydasında “Peygamberler”le “iyi şairler”i buluşturur. Peygamberler şiirinden örneklemek gerekirse,

Çıkar Golgota yokuşunu

İner Hira dağından

Bir balığın karnında yaşar şu kadar yıl

Kaynaşan kurtları yarasında

*Taşır ömrü boyunca
Peygamberlerdir.*

*Katlanmak babında
Her iyi şair*

De biraz peygamberdir. (Ş, s.478)

Golgota yokuşunu tırmanan Hazreti İsa, Hira dağından inen Hazreti Muhammed, balığın karnında yaşayan Hazreti Yunus, yarasında kurtlar kaynaşan Hazreti Eyyub'dur.

Hazreti İsa, yokuşunu tırmandığı tepede çarmıha gerilir. Hazreti Muhammed, Hira dağından getirdiği haberi insanlığa sunarken türlü çilelere katlanır. Hazreti Yunus, balığın karnında yaşamak zorunda kalır. Hazreti Eyyub, yaralarında kaynaşan kurtlara tahammül eder.

İlhamın taşıyıcısı iyi şairlerin vahyin taşıyıcısı Peygamberlerle ortak özelliği, benzer zorluklara katlanmalarıdır. Yazgıları aynı çizgide buluşturur onları. Seçilmiş ve görevlendirilmiş olmanın getirdiği külfetlere katlanmak; taşıdığı mitik, mistik ve metafizik haberi, sahip olduğu sırrı insanlara ulaştırmak kolay değildir. Engellerle karşılaşmak kaçınılmazdır. Vahye elçi olan da, ilhama aracı olan da benzer bir kaderle kuşatılır.

Esaret başlıklı şiirde olanı kabullenme duygusu "çaresizliği" ve "karamsarlığı" (Çetin, 1997: 138) getirir. Bahtı, şairi *Gulliver'in Gezileri* romanının kahramanıyla benzer bir deneyime sürükler. Jonathan Swift'in serüven tutkusuyula yola çıkan kahramanı Gulliver, ilk yolculuğunda bindiği geminin batması üzerine cücelerin yaşadığı Lilliputlar ülkesine; ikinci yolculuğunda devler ülkesine; üçüncü yolculuğunda konuşmayan, tuhaf araçlarla iletişim kuran insanların yaşadığı uçan bir adaya; dördüncü yolculuğunda ise at efendilerinin ülkesine düşer. Dört ülke de Gulliver için yaşanacak ortamlar değildir. Gulliver, cüceler ülkesinde dev, devler ülkesinde cücedir. Uçan adada ve at efendilerinin ülkesinde de iletişim imkânı yoktur. Romanda Avrupa insanının yaşama tarzı, insanoğlunun kibri, açgözlülüğü, bencilliği, doğa ile ilişkileri, yöneten yönetilen çatışması içinde ekonomik ve siyasal sistem yanında hukuk sistemi de eleştiriye tabi tutulur.

Şair de, Gulliver'le benzer bir yazgıyı yaşar. Duyarlığının yeşeremeyeceği ve karşılığını bulamayacağı bir dünyaya düşmüştür. Elinden bir şey gelmez. Kabullenmekten başka çaresi yoktur. Issız göldeki bir kamış gibi suskundur ve sabrın gölgesine sığınmıştır. Ancak yerini yadırgamaktan da kendini alamaz. Uzaklarda kendisi gibi birilerinin olduğu vehmine tutunur. Hayali, demir alan bir gemiye binmek ve yaşadığı bu karışık diyarın ötesine gidebilmektir.

*Ne denir ki bahtım beni mıhlamış
Bu cüceler, bu devler ülkesine.
Sığınmışım ıssız gölde bir kamış
Gibi suskun, sabrın gölgesine.*

*Her an yadırgamaktayım yerimi
Uzakta kendim gibilerin vehmi
Yok mu hâlâ demir alan bir gemi
Bu karışık diyarın ötesine. (Ş, s.442-443)*

Katlanma, bazen de yalnızlığa tahammül biçiminde kendini gösterir. ‘Şair özne’ gece vakti sokakta bir fener ışığı altında şiir yazmaktadır. Duyduğu bir “merhaba” sesine döner, yalnızlığını paylaşacak bir insan bulmuştur. Gökte ararken yerde bulduğu bu dostu kendi dünyasının sıcaklığına çağırır. *Hayır Sahibi* şiiri ‘şair özne’ ile onu anlamaya ve onun yalnızlığını paylaşmaya aday bir insan arasındaki diyalogdan oluşur.

-Merhaba gece vakti sokakta,
Bir fener ışığında durup
Şiir yazan!

-Merhaba dostum!
Seni gökte ararken
Yerde buldum.
Yalnızlığını unuttur insan
Bir soba başında oturup.
Sıcak odama gelmez misin? (Ş, s.23)

‘Şair özne’, okurların değerbilmezliğine de katlanmak zorundadır. Yazarından imzalı kitapların işportaya düşmesi özelinde bir acıyı yaşar. *İmza Günleri* adlı şiir bu vefasız okur tipinin eleştirisine yöneliktir.

Ve gider imzalarız
Her yolcuya açık
Kitaplarımız.

Alırlar, içimizde
Sıkıntı.
Bir gün kaldırımlarda
Açılmamış sayfaları.
Ve yazarlar: İşportalardan
Aldık, üstünde kendi imzası --
Kimbilir kim yaptı! (Ş, s.376)

1.3. Hayalle gerçek arasında kalma

‘Şair özne’, yazma sürecinde kimi zaman “hülya” ve “gerçek” arasında sıkışıp kalır. Bu, hayal edilenle yazmak zorunda kalınan arasındaki çelişkiden doğar. “Olan” karşısında “olması gereken” geri çekilir. Şair gerçeğin dünyasına döner. Uzun bir gecede serbest bıraktığı hülyaları onu bambaşka âlemlere götürür. Yaşanan bir rüya hâlidir. Bir Uzakdoğu şehrinde bulur kendini. Tibet’e geçer, Dalay-Lama’yı, Everest’i götür. Dağların nokta kadar görüldüğü, rüzgârın vahşi ve hür bir türküyü söylediği bir yüksekliktedir. Bir şimşek akar yanından, hülyaların uçan halısına binip uzaklaşır.

Dağların zirvesinden kopup bir başka diyara iner. Bütün varlıkları görebildiği bu dünyada darlık, yokluk, yoksulluk yok gibidir. Gökyüzünün berrak olduğu, evlerinde mesut insanların yaşadığı bir şehirdir burası. Şairin ütopyası karşılığını bulmuştur. Ancak rüyadan uyanma vaktidir. Lambasını yakar şair, kendini sisli bir İstanbul'da, çıplak bir odada bulur. Hülyasında gördüğü güzelliklerden hiçbirini gerçek dünyada bulamaz.

Hülyaların Şiiri'nde ütopya, realiteye yenilir ve 'şair özne', çaresizliği kabullenir. Realitenin kuşattığı bir dünyada hülyaların şiirini yazamayacaktır. Bir şair için trajik olan biraz da budur.

Lambamı yaktım ki

Sisli İstanbul, çıplak oda

Yok içinde gördüklerimin biri

Güldüm: Ben kim oluyorum ki

Yazıyorum hülyaların şiirini. (Ş, s.65)

Uykusuz Gecede Dörtlükler şiirinde 'şair özne', anılara yansımış görüntüleriyle gerçek hayatı yazmaya yönelir. "Kahırlı" bir gecede uykusu kaçar ve sabaha karşı bir şiir yazar. Uykusuzluk şiir yazdırır ona. Yazdığının şiir değil, parça parça hikâyeler olduğunun farkındadır. "Bağıntısız hatıralar" birikip şiire dönüşmüştür. Sırasıyla annesiz kalan bir çocuğun köyden şehre gelişi, barlarda ekmeğini kazanmaya çabalayan bir genç kız, uçurum kenarında boy atmış bir fidan, ölümle göçüp ardında silik fotoğraflar bırakan bir insan, sevgilisine kaçan bir kız, gizli bir gönül yarası, Havva'yı temsil eden bir kadın ve düşüncenin ölümsüzlüğü çevresinde örülmüş dörtlüklerin ardından ortaya çıkan metnin tema bütünlüğü taşımadığını itiraf eder ve bunu uykusuzluğa bağlar.

Şiir, on bir dörtlük, on biri de başka

Böyle olacağını biliyordum,

Başlarken de söyledim ya

Uykusuzum. (Ş, s.65-66)

Şiir yazma süreci bir arayıştır Necatigil için. *Yemek Vakti* şiirinde, aile bireyleri şairin odasında, çalışma masasında ne yaptığını merak eder ve fark ettirmeden bakarlar. Şair bir şeyler aramaktadır. Aranan şeylerin ne olduğu bilinmektedir, ancak nereden geldiği meçhuldür. Bu sırrı şair de söylemez, sadece yazar.

Ailesi, şairi birlikte yenilecek yemeğe beklerler, ancak yemek soğur, şair sofraya gelmez. Çünkü o, yeme içmeyi unutmuş, başka şeyler aramaktadır. Onun aradığı biyolojik ihtiyaçların dışında bir şeydir.

Karanlıkta usulca bakarlar ne yapıyor

Ne yapsın masasında bir şeyler arıyor

O şeyler nereden mi geldi,

Söylemiyor, yazıyor.

Beklerler, ne zaman, yani

Geceden geceye bir aile yemeği

Soğuyabilir, hep de bu saatlerde

Başka şeyler arıyor. (Ş, s.416)

Necatigil 1942’de daktilo ile yazıp çoğalttığı *Yeldeğirmenleri* adlı bir kitap çıkarır. Kitaba yazdığı ön sözde “*hülyalarıyla yaşamak*” ‘şair özne’nin ayırıcı özelliği olarak kayda geçer. Şiir yazma vakti gece yarıları, yazma yeri sokaktır.

Hülyalarıyla yaşardı,

Bir Behçet Necati vardı.

Gece yarılarında, sokakta

Kâğıda bir şeyler yazardı.

Şairliğinden yadigâr

Bu YELDEĞİRMENLERİ kaldı. (Ş, s.444; Y, s.15)

Bu Ozanlar adlı şiirde şairlerin şiir yazma cehdi yanında birbirleriyle iletişimi konusunda da sıra dışı bir hayat yaşadıkları vurgulanır. Yazmanın sancılı bir süreç olduğu, yazılan kimi şiirlerin tıpkı akraba evliliklerinde doğan çocukların sakat doğduğu gibi hasta ve sakat yaratıklar olarak doğduğunu, bunun da şiirin değersiz zincirini oluşturduğunu sezdirir. Öte yandan şairlerin birbirini çekemeyen, kıskanç, sinsi ve sinirli insan olduklarını, sırtlarında bir urganla bir ömür kadirgalar çektiklerini, günlerini zehir ettiklerini, karanlık çarmıha gerildiklerini söyler.

Bu ozanlar Tanrı’nın kargışlı kulları

Akraba içi evlenmeler gibi

Dölleyip birbirini ortaya

Gürbüz çocuklar yerine

Hasta sakat yaralı

Yaratıklar dizerler.

-- Şiirin kalp zinciri.

Bu ozanlar birbirini çekemez

Sinsi, kıskanç, sinirli

Sırtlarında urgan

Çekerler bir ömür kadirga

Zehir edip günlerini

Öldükten sonra da giderler

Karanlık çarmıhlara gerili. (Ş, s.458)

Filigran’a göre, şiire yansıyan şairin içindeki ateştir. Tıpkı ısıya ya da ışığa tutunca kâğıttaki filigranın görünmesi gibi, şiir de şairin ve okurun içindeki ateşe tutulunca okunabilir.

Kimi kâğıtlar

Aydınlığa tutsanız

Çizgi, resim, bir şekil.

Ya da gizli mürekkeple yazılmış

Boş görünen sayfa

Okunur ısıya yaklaştırınca.

Kimi şiirler

Okunur arkasında

Kendi ateşiniz varsa. (Ş, s.366)

1.4. Yanlış yazma korkusu

Necatigil'in şiirlerinde 'şair özne' yazma sürecinde gizli bir korkuyu da yaşar. Bu dış dünyanın değil, iç dünyanın doğurduğu bir engeldir. Yüzyıllar sonra gelen ermiş bir adamın şiirlerini yargılayacağı ve doğrusunu söyleyeceği korkusuna aldırılmaz gibi görünse de, bu durumda bir utancı yaşayacağı gerçeğini de gözden ırak tutmaz. Uzak bir çağrışımla da olsa, Yunus Emre ile Molla Kasım arasında yaşanan olaya gönderme yapar.

Örneğin bir şeyi yanlış gibi anlatsam

Gelir de yüzyıllar sonra ermiş bir adam

Söylerse doğrusunu

Adam sen de! Gene de yazarken

Az çok utanıyoruz. (Ş, s.470)

1.5. Şiiri yenileme duygusu

Şiirin Güneş Banyosu, şair ve okur açısından şiirin işlevini sezdirir. Şiirden maddi varlığa bir fayda bekleyenler yanılırlar. Zira tensel bir getirisi yoktur şiirin. İnsanın kalbine doldurduğu sıcaklık önemlidir. Şair için şiir, kışlarını ısıtan bir battaniyedir. Dış dünyanın soğukluğu karşısında kendini şiirle korur. Ardından yüklüğündeki şiirleri çıkarıp gözden geçirmesi ve yenilemesi gerektiğini düşünür. Zamanla insanların şiir zevki ve anlayışı değişmekte, eski şiirler yeni okurun kalbine dokunamamaktadır. Şiiri güneşe çıkarmak, aydınlatmak yeni bir sıcaklık eklemek gerekebilir. Çünkü şiirler bugünkü okurun içini ısıtmıyorsa, yeni bir söyleyiş aramaya ihtiyaç vardır.

Şiirin güneş banyosu

Ne bronz ten verir

Ne tatlı esmerlik cilde

Bir sıcaklık belki

Sonra sonra içinizde.

Battaniyemiz şiirler

Kışları büzüldüğümüz köşede

Kışlara sıcaklık

Sarındıkça, iyi ki o kıyılara

Uzandık bir zaman.

*Aç yüklüğünü ey şair
Güveler yemiş yünlüleri
Pamuk yorganlar incelmış yufka gibi
Soğuklar başlamışsa
Şiirin güneş banyosu. (Ş, s.416)*

1.6. Uzun yaşama arzusu

Necatigil'in ilki 1942, ikincisi 1949 tarihli iki *Lâdes* şiiri vardır. İlkini yazdığında yirmi altı, ikincisini yazdığında otuz üç yaşındadır. İki şiir de ölümle tutuşulan lâdes çevresinde kaleme alınmıştır. Her iki şiir de uzun yaşama arzusunun kaynaklık ettiği bir iddiayı barındırır. İlk şiirde ölümü sürekli olarak hatırlatacak bir unsurdan yardım alınır. Şair, idealist bir tavırla, ölüm gerçeğini ölüm düşüncesiyle yok etmek ister. Ölüme gafil avlanmamak üzere tetik durmayı ifade eder. İkinci şiirse ölüme yenilmeme konusundaki direnci, aynı zamanda Azrail'e meydan okumayı sezdirir.

*Uzayacağa benzer
Tuttuğumuz lâdes.*

*İşi gücü bırakıp
Mezarlığa nâzır
Bir eve taşındım.*

*Ölüm, sen beni aldatamazsın,
Aklımda. (Ş, 21)*

*Vaktiyle yazdığım gibi:
Uzayacağa benzer
Tutuştığımız lâdes.*

*Bak kaç sene geçti
Aldatamadın beni
Ölüm kardeş! (Ş, s.63)*

1.7. Kalıcı olma rüyası

Adım şiirinde 'şair özne', öldükten sonra adının yaşamasını hayal eder. Yaşarken "evler şairi" olarak anılan özne, adının evlere verilebileceğini, ancak bir gün evlerin de kalmayacağını düşündüğü için sadece şiirlere verilebileceğini düşünür. Adının kenar mahallede sapa bir sokağa verilmesi hâlinde bunun münzevi ve mütevazı kimliğine uygun olacağı kanısındadır. Erkek

evlâdının olmaması, şaire soyunun biteceği ve adının kimseye verilmeyeceği, bunun da gelecekte değil, geçmişte yaşamak anlamına geleceği duygusunu yaşatır.

*Adım neye verilir
Evlere -- ilerde
Kalmaz böyle evler
Boşlukta şiirlere verilir.*

*Adım neye verilir
Sapa sokak kenar mahallede
Bana benzer
İyidir.*

*Adım kimlere verilir
Yok erkek evlâdım
Bu soy benimle biter
Geçmişlere verilir. (Ş, s.408)*

Necatigil, Meddah İsmet'in ölümünden sonra adının Beşiktaş'ta bir sokağa verilmesini emsal göstererek ona benzeme hayalini dile getirir. Beşiktaş Belediyesi, bu hayali gerçekleştirir ve şairin on yıl oturduğu Camgöz Sokağı'nın adını 1987'de Behçet Necatigil Sokağı olarak değiştirir. İlginç olan, şairin adının verildiği sokağın Meddah İsmet Sokağı'yla kesişiyor olmasıdır.

...
*Meddah İsmet
Ünlü meddah ve ortaoyuncusu
Camcı esnafındandı
Ölümünden sonra
Beşiktaş'ta bir sokağa
Adı verildi.*

*Ben de ona benzesem
Dipnot bir kitapta:
Behçet Necatigil
Doğum ölüm yılları
Şair, radyo oyunları yazarı
Öğretmendi
Ölümünden sonra
Beşiktaş'ta bir sokağa*

Adı verildi. (Ş, s.469)

1.8. Sorumluluk bilinci

Necatigil, çevresinden sorumlu bir özne kimliği sergiler şiirinde. Bu nedenle şiirine ilham veren insanlara borçlu hisseder kendini. Yaşadığı zaman diliminde yalnızca kendi hâlini değil, yaşadığı çevreyi de şiire taşıma arzusundadır. Kendini çevresinden soyutlamaz. Kaldı ki ölüm, alışılmış, kabullenilmiş bir çevrenin kaybıdır aynı zamanda. “*Yüksek bir dağ*”dır ölüm ve “*yüksek dağlarda çevre yok*”tur. Çevre birlikte götürülemeyen, geride kalandır.

Şairle çevre arasında cömert bir alışveriş vardır. Çevre şaire ilham verirken şair, dünyaya yaşadığı çevreden bir ses bırakır. Yaşadığı sürece hep o çevreyle birlikte olan özne, öldükten sonra da onları yalnız bırakmaz. Yazdıklarıyla, sesiyle onlara yakın olacaktır. “*Ölümden Sonra*” şiiri bu çerçevede ödenmiş bir borcun ifadesidir. Gidenin kendini kalanlara borçlu hissetmesidir bir bakıma.

Ey yazdığım şiirlere ilham veren insanlar

Benim işim sizinle!

Ölüm bir yüksek dağdır

Yüksek dağlarda çevre yok

Ömrüm dolup ölünce

Yaşadığımdan da hür

Geleceğim ben size!

Bu benim yazdıklarım

Kendi hâlim mi sade

Yaşadığım çevreden

Bir ses kalsın istedim

Şu koskoca dünyada (Ş, s.82)

Şairler şiirine göre şairin sorumluluğu “iyi kötü” demeden gördüğü her şeyi söylemektir. Dünyada görüntü namına ne varsa ömrünün sonuna kadar söylemek, hatta ölümden sonra da geride bıraktığı eserlerle söylemeye devam etmektir. Şiirsiz geçen boş günlerin ardından şiirle dolmak, şiir söyleme vaktinin geldiğini gösterir. Her kayıt ve şartta şiir söylemek ‘şair özne’ için değişmez bir yazgıdır. Ölümden sonra geride bıraktığı kitaplar, şairin şiir söylemeye devam ettiğinin göstergesidir.

Ne gördükse iyi kötü

Ömür biter biz hâlâ

Söyleriz.

Ne varsa şu dünyada

Türlü görüntüler

*Gelsek de sonuna
Söyleriz.*

*Bazan boş günler
Geçer birden dolunca
Söyleriz.*

*Ne biter
Ne kalır geçmiş kitaplarda
Ölümden sonra da
Söyleriz. (Ş, s.406)*

Sonuç

Necatigil'in şiirlerinde 'şair özne', gündelik hayatın getirdiği zorluklara, şiirini paylaşmayan insanlara ve yalnızlığa katlanmak durumundadır. Anlaşılammayı ve vefasızlığı sineye çeker. Yazmanın bir sorumluluk olduğunun bilincindedir. Uzun yaşama arzusu, kalıcı olma rüyası, yanlış yazma korkusu ve şiiri yenileme duygusunu iç içe yaşar. Bütün bunlar, 'şair özne'nin yazgısına ait görünüşlerdir.

Kısaltmalar

B: *Bile/Yazdı*

D1: *Düzyazılar 1*

Ş: *Şiirler*

Y: *Yeldeğirmenleri*

KAYNAKLAR

- Çetin, N. (1997). *Behçet Necatigil, Hayatı sanatı ve eserleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
Necati[gil], B. (1942). *Yeldeğirmenleri-Şiirler (1935-1942)* (Tıpkıbasım), haz.: M. Sabri Koz, İstanbul: YKY.
Necatigil, B. (2002). *Şiirler*, İstanbul: YKY.
Necatigil, B. (2015). *Bile/Yazdı*, 4.Baskı, İstanbul: YKY.
Necatigil, B. (2016). *Düzyazılar 1*, 3.Baskı, İstanbul: YKY.